פריסה שנתית מומלצת לכיתה ג'

מסמך זה הוא הצעת פריסה כללית, שנועדה לשמש בידי המורה כבסיס לארגון תכנית העבודה השנתית במקצוע בהתאמה לאוכלוסיית הלומדים.
ההצעה שלהלן מתבססת על טקסטים ומקורות מתכנית הלימודים לכתה ג' המרוכזים באתר המקצוע.

בעמודת "מה בתוכנית" כללנו טקסטים מתוך תכנית הלימודים וקישורים ליחידות לימוד אינטראקטיביות באתר.

שיבוץ היחידות בשכבת לימוד זו ופריסתן לאורך חודשי השנה מאורגנים לפי השיקולים המרכזיים הללו:

1. התאמה וזיקה ללוח השנה (גם כאשר לא מדובר ביחידות לימוד שעוסקות במישרין במועדי השנה).
2. המבנה הפנימי של חיבור מרכזי מארון הספרים היהודי בשכבות אחדות (כגון פרקי אבות או סידור התפילה).
3. בחלק מהנושאים – גם סדר כרונולוגי של המקורות.
4. היגיון נושאי ופדגוגי: מנושאי רקע ומבוא לכניסה מדורגת לנושאים נקודתיים וספציפיים יותר, וכן: מן הכלל אל הפרט ומן הקל אל הכבד.
5. רציפות של עיסוק בצירי התוכן השונים של התכנית; מידת הרלבנטיות של נושאים שונים לחיי התלמידים והכיתה לאורך השנה.

<u>חומרי למידה נוספים</u>

שירה עברית בפתח יום הלימודים – חומרי עזר ומערכים להוראת שירים ניתן למצוא במדריך למורה לתכנית "שיר של יום".

בפריסה זו, צורפו לחלק מיחידות הלימוד **שיעורים מצולמים** שהופקו במסגרת מערכת השידורים הלאומית, בתקופת הקורונה. את המצגות המלוות את השיעורים המצולמים תוכלו למצוא במאגר ההקלטות, בפורטל לעובדי ההוראה, במרחב הפדגוגי. השיעורים המצולמים והמצגות יוכלו לשמש לכם כהשראה להוראה בכיתה.

מסע אל ארון הספרים היהודי – סדרת סרטונים בשיתוף של משרד החינוך עם קרן תל"י, בצירוף מערכי הוראה וציר זמן. לצפייה בחומרים המתאימים לשכבה ג'.

לוח השנה העברי – חומרים מומלצים נוספים לחגים ומועדים מתעדכנים בסמוך לחג באתר המקצוע.

הערך המוביל לכיתה ג': "חברות ומנהיגות"

אודות תכני הלימוד בכתה ג'

- **ארון הספרים היהודי:** אגדות חז"ל. סיפורים ומעשים של דמויות מופת מעולמם של חז"ל, חכמי המשנה והתלמוד, המעמידים במרכזם את מעשיו, לבטיו ומאבקיו של היחיד שהוא גם מנהיג ומזמנים דיון בערכים.
- **מעגלי חיים וחברה** : "בין אדם לחברו". הלימוד יפתח נושאים כגון: מיהו חבר, מהי חברות, כיצד רוכשים חברים, אהבת הרעה, זהירות מרכילות ולשון רע, דרכים לניהול שיח, מריבה והתפייסות, קבלת האחר וכדומה.
- **לוח השנה העברי**: כעוגן מרכזי בזהות היהודית-ישראלית. התכנים נלמדים בזיקה ישירה לערכים המובילים ולשני מוקדי הלימוד: ארון הספרים היהודי ומעגל חיים וחברה. בכל שכבת לימוד יש להעמיק יותר רק בחלק מהמועדים (בהתאם לתכנית הלימודים), וכך להשלים את מחזור השנה באופן ספירלי פעמים אחדות לאורך שנות הלימוד.

הערה: כאשר ראש השנה חל בסמוך לפתיחת שנת הלימודים, אנו ממליצים לפתוח את השנה במוקד התוכן : "לוח השנה היהודי-ישראלי" בנושא ראש השנה ולדחות את מערכי השיעור על פתיחת השנה לאחר החגים.

תקופה בשנה	נושאי הלימוד	מספר שיעורים	מה בתכנית	ערכים, מושגים, הדגשים	שיעורים מצולמים בתוכנית השידורים הלאומיים
אלול- תשרי ספטמבר - אוקטובר	שיעורי פתיחה: "מהי תרבות יהודית-ישראלית"? ארון הספרים היהודי אגדות חז"ל	4	**שיעורי פתיחה למקצוע "תרבות יהודית-ישראלית" – קישורים למערכי שיעור באתר** • ממקום שליבו חפץ"- **לבחור ללמוד, וללמוד לבחור- יחידת הוראה לתחילת שנה (אלול)**	המושג "תרבות" שיח והגדרה, תרבות יהודית-ישראלית על כל גווניה, ארון הספרים היהודי, שיח על מרכיבי זהות, זיכרון, יצירה ישראלית ויהודית ערך הלימוד, יחסי מורה תלמיד, בחירה	
	לוח השנה היהודי-ישראלי **יום הכיפורים**	4	• **משמעות יום הכיפורים, מקורותיו, מנהגיו וסמליו**. התמקדות בחשבון נפש, צום, עשיית טעות, תיקון וסליחה. • שירה ופיוט ממחזור התפילה וסדר הסליחות ומן השירה העברית ליום הכיפורים, כגון: **הפיוטים:** "אדון הסליחות", "אבינו מלכנו" **השירים:** "אני מוכן - העיקר לא לבקש סליחה"/ יהודה אטלס - **יחידת הוראה באתר.** "הילד הרע"/ לאה גולדברג	חשבון נפש, מהי סליחה? בקשת סליחה, בין אדם לחברו, כיפור, מחשבה וחרטה, בין כסה לעשור, תפילת "נעילה", אחדות, עשיית טעות, תיקון, צום, קול נדרי "דע מאין באת ולאן אתה הולך" עשרת ימי תשובה "גמר חתימה טובה" שער הרחמים תפילת "נעילה"	מהי סליחה
	מעגלי חיים וחברה בין אדם לחברו + ארון הספרים היהודי אגדות חז"ל- דמויות מפתח בעולם החכמים	2	• "אגדת רבי אלעזר והמכוער" **–יחידת הוראה באתר** המשלבת את שלושת מוקדי התוכן: אגדות חז"ל, בין אדם לחברו והתייחסות ליום הכיפורים .	מנהיגות, סליחה, היחס לאחר, כבוד לשונה, ותרנות פשרנות, "לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם רַךְ כַּקָּנֶה וְאַל יְהֵא קָשֶׁה כָּאֶרֶז".	שמירת לשון, מי האיש

חשוון נובמבר	ארון הספרים היהודי אגדות חז"ל	3	מבוא לאגדות חז"ל –חומרי למידה והעשרה, אתר תרבות יהודית ישראלית. הסרטון: חז"ל (מנהיגים) בראש טוב (ראו הצעות בסוף הפריסה) לימוד בחברותא-מה ואיך? - שיעורי מבוא ללימוד בחברותא **-יחידת הוראה.** חברותא – רבי יוחנן וריש לקיש נפגשים ולומדים יחד – **יחידת הוראה באתר**	מיהם חז"ל, מדרש ואגדה, ספר האגדה (ביאליק ורבניצקי) חברותא, דרך ארץ, בין אדם לחברו ערך הלימוד חברות	תרבות המחלוקת (מחלוקת לשם שמים)
	לוח השנה היהודי-ישראלי **יום הזיכרון לרצח ראש הממשלה ושר הביטחון יצחק רבין**	5	**הרקע והמשמעות של יום הזיכרון לרצח ראש הממשלה יצחק רבין** • חומרת האיסור שפיכות דמים: משנה תורה לרמב"ם ספר נזיקין • הקשר לצום גדליה • איסור לשון הרע, איסור הסתה (מצווה וחוק) • "אלימות היא כרסום יסוד הדמוקרטיה הישראלית..." הנאום האחרון של יצחק רבין • הלל אומר: "הוי מתלמידיו של אהרון, אוהב שלום ורודף שלום" - "אוהב שלום ורודף שלום" **יחידת הוראה** **מקורות בספרות חז"ל על תרבות המחלוקת ועל כוחן של מלים,** כגון: • מחלוקת (שלא) לשם שמים: על מחלוקת בית הלל ובית שמאי ("אלו ואלו") **שירים על ערך השונות והסובלנות:** • "ניצוץ האהבה" / אהוד בנאי ודקלון **שילוב מקורות בנושא "בין אדם לחברו" (מוקד תוכן שני) כגון:** • "שבט אחים"- **יחידת הוראה באתר בנושא עמיות כולל הפתגם: "המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים"**	ערבות הדדית, תרבות המחלוקת, שונות, ערך חיי אדם. "לא תרצח", "אלו ואלו דברי אלהים""מחלוקת לשם שמים", "שאינה לשם שמים", סובלנות, פלורליזם, דמוקרטיה, צום גדליה, "לא תרצח" "בר פלוגתא" "אלימות היא כרסום יסוד הדמוקרטיה..."	מי האיש החפץ חיים תרבות המחלוקת (מחלוקת לשם שמים)

	חיים וחברה- בין אדם לחברו		• "לֹא-תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ ... לֹא-תַעֲמֹד עַל-דַּם רֵעֶךָ, אֲנִי ה'" • "לֹא-תִשְׂנָא אֶת-אָחִיךָ, בִּלְבָבֶךָ..." • "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ" – **יחידת הוראה לכיתה א'** .		
כסלו דצמבר	ארון הספרים היהודי אגדות חז"ל	4	**אגדות סביב דמויות מפתח במקרא ובעולם החכמים בדגש על היחסים שבין אדם לחברו ולאחרים :** • "מעשה בתלמיד שחלה" - דמותו של רבי עקיבא – **יחידת הוראה באתר.** • "ר' זירא והבריונים" – **יחידת הוראה באתר** • "ר' עקיבא משקיע את כספי ר' טרפון בצדקה"	היחס לאחר, מנהיגות, כוחו של רצון, סולידריות, דאגה לאחר דמויות מופת, מפגשים עם "האחרים" מחלוקת חברות	
	מעגלי חיים וחברה בין אדם לחברו	4	**מקורות בנושא "בין אדם לחברו" ממגוון סוגות ותקופות:** • **המשך מקורות שלא נלמדו מחודש קודם:** • "לא טוב היות האדם לבדו" • "כשם שאין פרצופיהן שווים זה לזה, כך אין דעתם שווה" (ערך השונות בחג החנוכה) • מַה שְׁשָׂנֵאתָ עָלֶיךָ לֹא תַּעֲשֶׂה לַחֲבֶרֶךָ" –כל התורה על רגל אחת (היחידה בכיתה ב) (הלל ושמאי) ראו יחידת הוראה לכיתה ב • "חביב אדם שנברא בצלם" (אבות ג י"ד), • "עשה לך רב וקנה לך חבר" (אבות א',ו')		כל התורה על רגל אחת

טבת ינואר	ארון הספרים היהודי אגדות חז"ל	2	**אגדות סביב דמויות מפתח במקרא ובעולם החכמים בדגש על העניינים שבין אדם לחברו ולאחרים כגון:** • "רַ' אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ והניצול הרומאי - **יחידת הוראה** (**שימו לב-** ליחידה מצורף מערך שיעור בנושא כישורי חיים) • "רבי פנחס בן יאיר חוצה נהר **"**(עד: "יעבור ולא ינזק")	מנהיגות, דוגמה אישית, יכולת לסלוח, צלם האדם, נתינה, חברות	
	מעגלי חיים וחברה בין אדם לחברו	4	**שירים, סיפורים ומשלים בני זמננו על חברות ומנהיגות כגון:** • "אגדת גשר" / שלמה אבס • "ריבים קטנים"/יהונתן גפן –**יחידת הוראה באתר** **אהרון משכין שלום, או איך הופכים שונא לאוהב?** יחידת הוראה. היחידה כוללת התייחסות לשיר "התפייסות"/שלומית כהן אסיף **וחברות** של תרבות המחלוקת (מחלוקת לשם שמים) • יהודה אטלס	חברות, היחס לאחר, פיוס, שלום, ריב	מיהו חבר טוב?
שבט פברואר	בן אדם לחברו ארון הספרים היהודי אגדות חז"ל	6	• לָשׁוֹן טוֹבָה, לָשׁוֹן רָעָה (בנושא מודעות גלישה בטוחה במרשתת) "מָוֶת וְחַיִּים, בְּיַד-לָשׁוֹן" • מִי מְבַקֵּשׁ סַם חַיִּים? - שמירת לשון ("מי האיש החפץ חיים..."(-תהילים ל"א) • מי יקניט את הלל – יחידת הוראה באתר (סובלנות, כבוד והבלגה והתייחסות לשיר "מה עושים כשכועסים" – חגית בנזימן) • שומרים על העולם , אֲגָדַת אַדְרִינוֹס, הַזָּקֵן וְעֵץ הַתְּאֵנָה - **יחידת הוראה אינטראקטיבית באתר** בכיתה ב, אגדה לטו- בשבט	שמירת לשון, רכילות, לשון הרע, ואהבת לרעך כמוך, שלום, כבוד, סובלנות, כבוד, הבלגה, נצור לשונך אחריות, שמירת הטבע, זיקה לארץ ישראל, קיימות.	מי האיש החפץ חיים תרבות המחלוקת (מחלוקת לשם שמים) שומרים על העולם

	לוח השנה היהודי-ישראלי **השבת**		**מקורות, ערכים והיבטים של השבת:** • מקורות השבת בתורה, סיפור הבריאה, עשרת הדיברות • ערך המנוחה: מנוחת האל במעשה בראשית ומשמעות המנוחה בחיינו • ערך סוציאלי ("למען ינוח עבדך ואמתך...") • ערך רוחני ("זכור את יום השבת לקדשו...") • סדר שבת: "שלום עליכם", הדלקת נרות, קידוש והבדלה • השבת כזמן אחר **אגדות חז"ל לבחירה** • "ר' חנינא בן דוסא וחלות משמים" • "פרה שומרת שבת?" •	מנוחה, זיכרון אחריות חברתית, קדושה וחול "זכר למעשה בראשית" "זכר ליציאת מצרים", נרות שבת, קידוש והבדלה שביתה מ"מלאכת מחשבת", זמן אחר, עונג שבת. פיוט	
אדר מרץ	ארון הספרים היהודי אגדות חז"ל	6	**אגדות סביב דמויות מפתח במקרא ובעולם החכמים בדגש על העניינים שבין אדם לחברו ולאחרים כגון:** • יצאת צדיק?- מעשה בשני בדחנים**- יחידת הוראה באתר בנושא חג פורים וערך השמחה**		

	לוח השנה היהודי-ישראלי **השבת**		**אגדות חז"ל, שירים מודרניים ופיוטים על שבת:** • "יוסף מוקיר שבת" • "תבלין של שבת" **פיוטים** • "דרור יקרא" **-יחידת הוראה באתר** לכיתה א' **מקורות מודרניים לבחירה:** • "שבת בידיים טובות" -יחידת הוראה בנושא עמיות (שיר על השבת ועל הבדלה) • אחד העם – "יותר מששמרו ישראל את השבת שמרה השבת את ישראל" • ברל כצנלסון -" עלינו להפוך את שבתותינו וחגינו למדורות של תרבות..." • נחמן סירקין – "השבת, שאין לה אחות בשום עם במי קדם..." • החמה מראש האילנות נסתלקה" / ח"נ ביאליק • "שמלת השבת של חנל"ה" / י' דמיאל • "שיר עם נקי "/ אהוד מנור, מתי כספי	שבת, הבדלה, יהודי התפוצות, חברות, מסורת, אחריות בן דורית	השבת
ניסן מרץ-אפריל	מעגלי חיים וחברה בין אדם לחברו ארון הספרים היהודי אגדות חז"ל	5	**אגדות חז"ל הקשורות לדמותו ומנהיגותו של משה ובהקשר לחג הפסח**: • "משה יוצא אל אחיו" – **יחידת הוראה באתר** • "לאן אתה רץ, גדי קטן?" **-יחידת הוראה באתר**	מנהיגות, דוגמה אישית, סולידריות, "דרך ארץ" היחס ל"אחר", אכפתיות דמויות מופת	

אייר אפריל-מאי	לוח השנה היהודי-ישראלי **יום ירושלים**. ארון הספרים היהודי- אגדות חז"ל	5	**מעמדה של ירושלים** במסורת היהודית ובמדינת ישראל ושאלות חברתיות ותרבותיות שיום ירושלים מעורר. • **חשיבות העיר לשלוש הדתות**: סמלים דתיים בעיר, סמל העיר – ישן וחדש • "יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחֻבְּרָה-לָּהּ יַחְדָּו". • "אם אשכחך ירושלים..." (תהילים קכב) • סיפור החורבן והצומות על חורבן, מעבר לימי שמחה • אגדת חורבן ירושלים – "קמצא ובר קמצא" . **שירי ירושלים מן השירה הישראלית ומן המסורת**: . • "מעל פסגת הר הצופים"/אביגדור המאירי - יחידת הוראה באתר • רַ' עֲקִיבָא וְרָחֵל אִשְׁתּוֹ – יחידת הוראה בנושא "ירושלים של זהב" (תכשיט) ול"ג בעומר • ירושלים של זהב "/ נעמי שמר- **יחידת הוראה (לכיתה א')** • יְרוּס הוֹלֶכֶת לִירוּסָלֵם – **יחידת הוראה באתר** (לכיתה ב בשיתוף החינוך הלשוני) • "שישו את ירושלים" / ע"פ ישעיהו • "שבחי ירושלים"/מן התפילה • "עומדות היו רגלנו בשעריך ירושלים"/יוסי גמזו	שייכות, זיקה לארץ ישראל, זיכרון היסטורי משותף, הכלת דתות ותרבויות נוספות. חברות, אבל לאומי, בית המקדש (בית ראשון, בית שני) , חורבן, גלות, גאולה, "שנאת חינם" "אִם-אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלִָם ..." "צִיּוֹן הֲלֹא תִשְׁאֲלִי לְשָׁלוֹם אֲסִירַיִךְ", "חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם" (איכה ה, 21), "ירושלים של זהב"	ירושלים, אגדת האחים – מערכת שידורים לאומית רבי עקיבא ורחל אשתו
סיוון מאי-יוני	מעגלי חיים וחברה בין אדם לחברו	6	**שירים, סיפורים ומשלים בני זמננו על חברות ומנהיגות לבחירה:** • "שני חברים" / יהודה אטלס • "שותפים" / שלומית כהן אסיף • "חברים"/דודו ברק מקורות על הערך "בין אדם לחברו" **מתרבויות עולם, כגון**:	בין אדם לחברו, סבלנות, חברות, שווים, אחריות, דומה ושונה	מיהו חבר טוב? מעמד הר סיני בתורה ובמדרש אגדה – שידור לחג בשבועות

		• "אל תלך לפניי, אל תלך מאחוריי, לך פשוט לצדי והיה ידידי" (אלבר קאמי) **-יחידת הוראה באתר** לסיכום ערך החברות • "חברות היא הדבר היחיד שהתועלת שלו מוסכמת על כל בני האדם" (קיקרו)		

מסע אל "ארון הספרים היהודי-ישראלי" - סדרת סרטונים בשיתוף של משרד החינוך עם קרן תל"י

שימו לב - כל סרטון יש מערכך מלווה למורה

בפתיחת שנת הלימודים אנו ממליצים למורים המלמדים את המקצוע לצפות בכל בסרטונים הקצרים הללו המשמשים כמבוא להיכרות עם ציר הזמן של היצירה היהודית לדורותיה.

קישור לסרטונים כולל דברי מבוא ורציונל.

להלן הצעה לצפייה בסרטונים הרלוונטיים בהתאם לנושאי הלימוד וליצירות המרכזיות של שכבת ג' על פי תוכנית הלימודים והצעות לשילובם במערכי השיעור בפריסה השנתית.

תחילה הקרינו את סרטון "מבוא לארון הספרים היהודי" - סרטון פתיחה לתלמידים. מומלץ לשלבו בשיעורי הפתיחה למקצוע בתחילת השנה (ראו בפריסה השנתית).

הסרטונים המומלצים למורים בכיתה ג' הם:

א. חז"ל: מנהיגות של חכמה - מי הם המנהיגים של העם היהודי לאחר חורבן בית המקדש? מה הם עשו כדי לשמור על העם היהודי? במה הם עסקו? מהם הערכים החשובים שהקנו?
ב. חז"ל: איך לחיות את החיים?– איך להישאר אדם ערכי בעולם מורכב ומאתגר? מהי המשנה? ומהי הגמרא? ואיך נוצרה ספרות האגדה?

הסרטון המומלץ לתלמידים:

א. חז"ל: (מנהיגים) בראש טוב - מה מקור הפתגמים המוכרים לנו? מי היו חז"ל? מה הם כתבו? על מה הם התבססו? ואיך זה קשור אל החיים שלנו עכשיו, בימינו?
ב. לוח השנה העברי - חוגגים את הסיפור שלנו – הקרינו את הסרטון בסמוך לתחילת שנה

חדש! הסרטונים עצמם מלווים במערכי שיעור תואמים לשיחה, פעילות, משחק ולמידה לקראת הצפייה בסרטונים ובעקבותיהם – השיעורים הוכנו במסגרת מיזם משותף של משרד החינוך וקרן תל"י.

- את הסרטונים יש לשלב בהוראה בחודשים הראשונים כמבוא לאגדות חז"ל (בפריסה הצענו את חודש חשוון) בציר: ארון הספרים היהודי.